In oktober I960 werd het werk van prof.Carl Romme plotseling door een ernstige ziekte onderbroken en op 21 februari I961 achtte hij zich verplicht zijn politieke leiderschap neer te leggen, waarmede voor hem het einde was aangebroken van een taak, die hij - dank zij zijn enorme geestelijke en lichamelijke krachten - 15 jaren heeft vervuld. In augustus I961, op de dag van Maria Hemelvaart, heb ik het hoofd gebogen voor wat ik meende, dat de Voorzienigheid van mij vroeg. Van oktober 1960 tot medio augustus I961 heeft collega Jan Andriessen de funktie van Romme waargenomen, danwel daarin tijdelijk voorzien. Ik begin met de memorering van deze feiten om 5 redenen de éérste reden is mijn behoefte aan een kort dankwoord aan beide genoemden; de tweede reden is U mede te delen, dat ik hun beleid in de concrete politieke situatie der laatste tijden ten volle voor mijn verantwoordelijkheid neem; de derde reden is mijn aanvaarding van het voorzitterschap der Tweede Kamerfractie iets nader te verklaren.

Romme ging heen, eigenlijk moet ik zeggens onze Romme ging heen, want hij was zodanig ons aller man en van ons, dat ik U niet uiteen behoef te zetten en dus ook niet uiteen ga zetten hoe groot het verlies is. Ik wil maar één opmerking maken. Indien Romme het Fractievoorzitterschap niet zou hebben vervuld met de toewijding die wij kennen, ik abstraheer dus even van zijn grote bekwaamheden en zegs met de toewijding, die wij kennen, dan kan ik mij niet voorstellen, dat ik deze funktie zou hebben aanvaard. Zijn 15 jaren persoonlijke toewijding gaan echter aan geen enkel fatsoenlijk mens als een leeg gebaar voorbij, al moet ik hieraan toevoegen, dat ik - ongeveer 15 jaren jonger zijnde da,n Romme - toch niet hoop op mijn beurt zijn dienstjaren vol te moeten maken. Ik bedank Carl Romme voor al wat men maar hebben wil, maar vóór alles en bóven alles voor zijn blijmoedig gedragen nooit versagende toewijding. En daar, dames en heren van de Partijraad, laat ik het bij, want hier ligt het cement van alles. Zonder het cement dezer toewijding zijn alle gaven van geest en hart en gezondheid ijdel. Geachte leden van de Partijraad. Mijn dank ook aan Jan Willem Andriessen, Hij is in ons midden aanwezig en gij zult hem in deze twee dagen zeker horen. Ik mag herinneren, Andriessen, hoe wij samen - gij als waarnemend Fractievoorzitter en ik als voorzitter der sociale commissie - gejaagd hebben achter de mogelijkheden van wat wij als een noodzakelijkheid zagen, te weten: de algemene kinderbijslagwet zal er komen en zij zal er komen - nu, onder dit Kabinet !

Er zijn enkele schoten gevallen, kanonschoten zelfs van de oppositie, maar tenslotte was het schot van het trio Veldkamp - Andriessen - de Kort in de roos. Ik noem jou, Andriessen, in het midden want in deze jacht waart gij de centrale figuur.

Mijn dank, Andriessen, voor zo vele zaken, maar in het bijzonder mijn dank voor de wijze waarop gij bent terug getreden na mijn benoeming en U - tot mijn grote blijdschap - weer precies hebt neergelaten op die uiterst belangrijke plaats in ons midden, die gij ook onder Romme zo voortreffelijk hebt bezet.

En zo, geachte leden van de Partijraad, sta ik dan thans voor U als eerst verantwoordelijke voor het algemeen staatkundig beleid van onze Partij, maar tevens, en daar wil ik de nadruk graag op gelegd zien, tevens als iemand, die vrijmoedig en gemoedelijk te midden van U wenst te blijven verkeren, Gemoedelijk en vrijmoedig, aldus is mijn eigen stijl, en ik vraag U mij die te gunnen. Mij in deze stijl aanvaardende, verleent gij mij de geestelijke vrijheid en pret, die ik als compensatie voor de ernst mijner funktie 'meen nodig te hebben.

Sta mij tot slot toe, geachte vrienden, mij te onthouden van de expressie der bedoelingen, die mij bezielen, teneinde nu onmiddellijk te stappen in het werk, waaruit die bedoelingen moeten blijken.

Ik heb, geachte leden van de Partijraad, het grootste deel van de algemene politieke beschouwingen, door mij in oktober in de Kamer gehouden, gewijd aan de internationale situatie en onze buitenlandse politiek. Met moeite weersta ik aan het verlangen mij ook vandaag weer bezig te houden met de beslissende betekenis van de internationale politiek voor ons land, met de noodzaak - ook al zijn wij een klein land - onze bijdrage, zo geestelijk als materieel, te leveren aan de ontwikkeling ener internationale rechtsorde en aan de bestrijding van de nog altijd voortwoekerende antithese van belangen. Met moeite evenzeer weersta ik aan het verlangen mij vandaag weer bezig te houden met de ontwikkeling rondom Berlijn, waarbij ik dan gaarne mijn respekt zou betuigen aan de krachtige en beginselvaste houding van de Regering die, naar ik geloof, noodzakelijk is in de Berlijnse vuurproef voor het rechtssolidarisme der vrije wereld.

En zo zou ik voorts willen spreken over de E.E.G., teneinde in het bijzonder voor u uitdrukking te geven van mijn inzicht, dat géén gouvernementele politieke binding te verkiezing is boven een, die zou voeren, rechtstreeks of naar zijn strekking, tot verlies van de reeds in de Gemeenschappen verworven politieke binding en dat iedere vooruitgang, hoe gering ook, in het vlak der regeringssamenwerking mij welkom is, mits de gestelde conditio sine qua non.

Ik zou niet minder gaarne handelen over het ideaal, dat onze internationale Christen-Democratie, met name in het Europees Parlement zal moeten ontwikkelen en beleven, te weten het ideaal van de opvang der stijgende welvaart in de rechtvaardige en liefdevolle toedeling aan allen, in het bijzonder aan de zwakken.

Ik ben er, partijgenoten, van overtuigd, dat onze partij zich méér dan ooit moet gaan consacreren zou ik willen zeggen aan de roeping, die ons kleine land met zijn heldere en sterke denkbeelden omtrent een waarachtige sociale Europese orde heeft te vervullen, en via Europa in de wereld heeft te vervullen, Onze Partij en in het bijzonder onze Fractie zullen onder dit opzicht goed moeten worden uitgerust, vrij moeten met inzicht en personen mikken op de top.

Ik zal, omdat mijn betoog van vandaag, mede vanwege de aanstaande verkiezingen, primair een nationale toon moet hebben, dit alles verder terzijde laten, Nog één opmerking slechts de jongeren in onze Partij komt de eer toe de groei onzer partij en partij-politiek naar de internationale taak het meest standvastig te hebben bevorderd. Zij hebben het juist gezien en ik kan hen slechts zeggen? ga door !

Een ander punt, waar ik vanavond niet uitvoerig over spreken kan, is het Nieuw Guineabeleid. Ik heb dat aan zien komen en daarom heb ik zeer uitvoerig over dit onderwerp gehandeld op het Overijssels Appel, dat 3 maart plaats vond. Mijn betoog is U allen, ongeveer zoals letterlijk uitgesproken, toegezonden. Ik hoop, dat gij de tijd hebt kunnen vinden het te lezen. Ik heb als conclusie van een uitvoerig beraad in onze Fractie vastgesteld, dat de overgrote meerderheid der Fractie het door mij in Hengelo gegeven standpunt en de door mij gegeven motivering daarvan onderschrijft. Bit moge voldoende zijn om een einde ta maken aan de vele speculaties omtrent het inzicht mijner Fractie, Ik kan echter nog verder gaan en U mededelen, dat mijn Fractie zich in haar vergadering van 7 maart - zij het met een paar nuances in de mentale benadering - eensgezind heeft opgesteld achter het regeringsbeleid, zoals ons dat op die dag bekend was, tevens inbegrepen het geheime gesprek, zonder pré-condities van weerszijden, over de agenda en in aanwezigheid van een derde.

Ik kan U over de jongste ontwikkeling in de Nieuw Guinea-kwestie geen volledíger mededeling doen, dan officieel door de Minister-President aan de openbaarheid is prijs gegeven.

Gij kent ons standpunt, dat de Verenigde Staten in de vreedzame en rechtvaardige oplossing van deze kwestie een onmisbare taak te vervullen heeft en dat onze Regering door middel van de diplomatie - en indien noodzakelijk van

geheime diplomatie - haar maximale kansen hebben moet. De kwestie Nieuw Guinea in de ruimste zin, met haar morele aspekten van het gegeven woord en het Papoea'se recht, met haar morele aspekt van de internationale rechtsorde tevens, met haar praktische aspekten van internationale politiek en verhoudingen rondom Indonesië, is te zeer gecompliceerd om opgelost te worden door de openbare opinie en van te hoog landsbelang om prijs te worden gegeven aan een oppositioneel defaitisme of wat al even erg zou wezen verlangen naar verkiezingswinst.

Mijn Fractie wenst haar verantwoordelijkheid te dragen in het nauwgezet nagaan van het Regeringsbeleid, waaraan zij tot op de dag van vandaag haar vertrouwen geeft.

Geachte leden van de Partijraad,

Ik kom nu toe aan mijn verslag over de meest belangrijke gebeurtenissen op het parlementaire vlak. Ik knip mijn verhaal in twee delen. Eerst geef ik aandacht aan de aktuele tegenstellingen tussen Regering en Kamer, vervolgens behandel ik de meest belangrijke positieve manifestaties van het Kabinet-de Quay en de zorg, die ons op het ogenblik bezielt om het verworven goede te beveiligen en uit te bouwen.

Wil men het beleid van onze Fractie op het stuk der tegenstellingen tussen Regering en Kamer, let wel ik zeg en Kamer, dus niet uitsluitend Fractie, goed begrijpen, dan is het noodzakelijk zich rekenschap te geven van 2 kardinale feiten. Gij zult straks beluisteren, dat er ook nog wel een paar andere overwegingen moeten gelden, maar voorop en voor alles moet ik Uw aandacht vragen voor deze 2 kardinale feiten, zonder dewelke men de houding der Fractie in enkele gevallen en met name de houding der Fractie in het salarisdebat en het debat over de volkswoningbouw niet naar de volle maat kan beoordelen.

De eerste kardinale zaak is het extra-parlementaire karakter van het Kabinet-de Quay- en de onomstotelijke redenen, die daartoe aanleiding gaven.

De tweede kardinale zaak is het positieve goede, dat het centrale belang van het Kabinet-de Quay uitmaakt, alsmede de oppositie op het politieke en thans helaas ook op het maatschappelijke vlak, die dit positieve goed bedreigt.

Waar de tweede kardinale daak door mij in het laatste deel van mijn betoog behandeld wordt, zal er iets ontbreken aan de logische opbouw van mijn verslag; ik neem dit, omwille van de levendigheid en aktualiteit, voor lief. • •• •

Do éérste kardinale zaak behandel ik echter vooraf en daarmede behandel ik voorop de vraa.gs waarom er niet méér mogelijkheden voor de Kamer in de zich voorgedaan hebbende tegenstellingen aa.nwezig waren.

H

Het Kabinet de Quay presenteerde zich in mei 1959 Kamer I

als een extra-parlementair Kabinet. I

Hoe kwam dit zo ? \v'a.t betekent dit ? V/elke gevolgen bracht het I

mee voor de politieke desiderata der partyen en dus ook voor de politieke de- I

siderata der K.V.P. ? I

Vooreerst de vraag; Hoe kwam dit zo ? Deze zeer belangrijke vraag I beantwoord ik met verwijzing naar de feiten., Die feiten zyn vooreerst de vanaf I 11 december 1958 slepende Kabinetscrisis, dus de 5 maanden lang slepende Kabi- I netscrisis, die in ’s-lands belang een oplossing eiste. Die feiten zyn vervol- | gens de overtuiging van de informateur, de ervaren prof.Beel, dat een parlemen- I tair Kabinet op voldoende brede basis niet te verwezenlijken viel. Die feiten I

worden voorts getekend door de uitspraak van de heer Suurhoff in zyn rede van I 19 januari 1959 "te Laren, waar hy reeds by voorbaat aankondigde; de P.v.d.A. I zal komen met een kort en zeer duidelijk program; daa.ruit zal men kunnen lezen, |

welke onze prijs is voor deelneming aan de Regering; op die prijs zal niet zyn af I te dingen. I

En zo is tot stand gekomen een extra-parlementair Kabinet zonder I de sociPvlisten, naa.r aanleiding waarvan prof.Romme op 27 mei 1959 Tweede I

Geachte leden van de Partijraad,

Kamer vele opmerkingen maakte. Ik citeer er slechts twee.

Ik heb gemeend deze harde feiten over mei 1959 Uw geheugen te moeten terugroepen, want als nu de zoete vogelaar fluit, vergeet men het verleden soms lichtvaardig. Was er een andersoortig kabinet dan het huidige Kabinet de Quay mogelijk geureest, wij zouden daarin zeker zijn getreden. Het capituleren echter voor de eisen van de P.v.d.A. zou hebben betekends het aanvaarden ener Regering op grondslaag van het program ener politieke minderheid, iets waartoe de KVP-fractie zich onder leiding destijds van Romme 'terecht' niet leende. En als ik hier het woord terecht laat vallen, dan kent gij daarmede meteen het standpunt van mij en mijn Fractie - thans, op dit moment nu het alternatief van de P.v.d.A. zo mogelijk nog stroever en starder is dan vroeger.

Gij begint, leden van de Partijraad, wellicht reeds iets te bevroeden van de diepere zin der houding, door mijn Fractie tenslotte aangenomen bij verschillende tegenstellingen met de Regering.

Ik wil U echter de situatie volkomen schetsen en ga dus over op de vraag? wat betekent eigenlijk een extra-parlementair Kabinet? Over het antwoord op deze vraag in het algemeen kan worden getwist. Echter niet over de vraag: wat betekent het extra-parlementstaire in het Kabinet-de Quay ? De formatie heeft ons geleerd, dat dit was? ten éérste niet overleg met de Fracties, ten tweede niet na overleg met de Fracties, ten derde niet in overleg met de Fractievoorzitters, en ten vierde een beperkt overleg met de Fractievoorzitters. Na deze opsomming zal U duidelijk zijn het antwoord op de derde vraag, te weten? welke gevolgen bracht dit mede voor de politieke desiderata van de K.V.P. ? Dat antwoord luidt op de samenstelling van het regeringsprogram van zulk kabinet hebben de politieke partijen de kleinst mogelijke invloed.

Of dit plezierig is ? Wis en waarachtig niet!

Of vele partijen en in casu de K.V.P. zulk kabinet ambiëren?

Wis en waarachtig niet !

Of het in s-lands belang kan wezen ? Haar mijn visie alleen dan als een parlementair of meer parlementair Kabinet niet mogelijk is, wat hier het geval bleek te wezen.

Het extra-parlementaire Kabinet-de Quay presenteerde zich aan de Kamer op 26 mei 1959 een regeringsprogram, waarvan prof. Romme - vrij vertaald in mijn eigen woorden - zeide? de richtlijnen zijn bepaald prijzenswaardig, maar op de opvullingen komt het aan. Voor wat betreft die opvullingen heeft de Profetie uiteraard haar invloed in de loop van het overleg met de Regering. Maar het was geen invloed vooraf, het kon derhalve niet wezen een fundamentele invloed, het kon slechts wezen een invloed ad hoe met alle nadelen en alle beperkingen van dien.

En als ik nu een toepassing mag maken, dan kies ik natuurlijk het meest aktuele en grijp ik naar het salarisdebat -overheidspersoneel. Ik prijs mij daarbij gelukkig te kunnen putten uit mijn eigen correspondentie van maart en april 1959 Romme. Gij weet, ik was voorzitter va,n de Fractiecommissie voor Sociale Zaken en op verzoek van mijn president Romme had ik mij gezet aan enkele praktische desiderata mijn afdeling betreffende. Hoewel ik dus met het georganiseerd overleg in ambtenarenzaken, dat resulteert onder Binnenlandse Zaken, niet van doen had, heb ik mij toch veroorloofd mijn fractievoorzitter te attenderen op de m.i. onhoudbare situatie in dat overleg en de noodzaak tot verbetering. Ik
weet, dat Romme het daarmee eens was. Echter, geachte leden van de Partij- raad, de Fractie kwam aan het regeringsprogram in het geheel niet te pas en de Fractievoorzitter slechts zeer bescheiden, zo bescheiden dat er zelfs op het stuk van de algemene kinderbijslag nog onvoldoende duidelijkheid was. Mag ik U, geachte toehoorders, aldus vertrouwd maken met de • gedachte, dat bij een extra-parlementaire Kabinet, geboren in de omstandigheden als hier aanwezig, de invloedssfeer van een politieke partij extra beperkt is ?

Ik heb u thans de background verschaft voor een oordeel over de beperkte mogelijkheden van de Fractie bij zich tussen haar en de Regering voordoende tegenstellingen. Bij het overleg met de Regering kan de Fractie zich niet baseren-op een mede onder haar invloed tot stand gekomen Regeringsprogram.

Wil de Fractie een breuk forceren met het Kabinet, dan rijst de vraag? zou - gezien de situatie van 1959 - het alternatief niet weer wezen Kamerontbinding, met alle voor onze democratie zo slechte gevolgen? Voorwaar geen eenvoudige zaak, geachte partijgenoten, voor wie verantwoordelijkheid te dragen heeft, verantwoordelijkheid voor het geheel, en U wilt toch van mij aannemen, dat mijn Fractie zich van die verantwoordelijkheid voor het geheel bewust en bewust dient te wezen.

Ik kom thans tot de directe behandeling van de gebleken tegenstellingen tussen Regering en Kamer bij de debatten over de salariëring van het overheidspersoneel en over de volkswoningbouw. Eerst de salariëring van het overheidspersoneel.

Ik begin dan niet bij de salarissen, doch bij de pensioenen. Het is zo ongeveer de gehele publieke opinie ontgaan wat zich op dit stuk op 21 februari heeft voorgedaan, hoewel het uniek is in de na-oorlogse parlementaire geschiedenis. De hele Kamer, maar dan ook uitgerekend de gehele Kamer, heeft onverzoenlijk gestaan tegenover het regeringsstandpunt inzake de pensioenen, Mocht U er aan twijfelen, of de liberalen een uitzondering vormden en de Minister krachtig ondersteunden. Ik moge dan uit de droom helpen. De woordvoerder van de V.V.D. zegde letterlijks "Vervolgens wil ik er op wijzen, dat een van de ernstige bezwaren tegen de salarisvoorstellen der Regering is geweest het feit, dat er niets gebeurde voor de gepensioneerden. Dit is ook voor mij onaanvaardbaar." Mijne .dames en heren van de Partijraad, in het politieke bedrijf is het woord "onaanvaardbaar" een heilig woord, het heeft maar een betekenis. I

Hoewel de Kamer zeer verdeeld was over de vraag "wat er precies zou behoren te gebeuren met de ambtelijke pensioenen" stond zij éénsgezind diametraal tegenover de' Regering in haar afwijzing, dat er per 1 januari 1962 niets zou gebeuren met die pensioenen. Maar desondanks verliet de Minister als overwinnaar de Kamer. Dit mag U toch - geloof ik - iets zeggen over de beperkte mogelijkheden in deze periode voor de Kamer. Ik ga nu over op de salarissen, Gij staat mij toe, dat ik eerst het goede van 's-ministers voorstel signaleer, zulks eist de rechtvaardigheid. De Regering stelde verbeteringen in de salaris-positie van het rijkspersoneel voor, die in 1962 het bedrag van 270 miljoen zouden belopen en vervolgens in 1965, 1964 en 1965 nog 180 miljoen, zouden bedragen, dit onafhankelijk van wat er in die laatste 3 jaren nog meer zou behoren te gebeuren. Dit is tesamen 450 miljoen, De eerlijkheid gebiedt enerzijds te erkennen, dat nimmer na de oorlog, en ook niet daarvóór denk ik zo, enig Kabinet een dergelijke maatregel heeft voorgesteld, de eerlijkheid gebiedt anderzijds te erkennen, dat nimmer na de oorlog dit zo zeer nodig was als thans. Het heeft mij plezier gedaan, dat zeer velen in de Kamer en allen in mijn Fractie respekt hadden voor dit bedrag en ik ben er van overtuigd, dat het zijn uitwerking niet zal missen. Ik mag er echter Uw aandacht voor vragen, dat onze Fractie desondanks niet heeft geaarzeld, bij monde van collega van der Zanden de Regering om een hoger bedrag te vragen en wel ter tegemoetkoming van de gepensioneerden en ter volledig herstel van de in 1956 ontstane achterstand bij lagere en middelbare ambtenaren.

Geachte leden van de Partijraad en over uw hoofden heen, overheidspersoneel, het lied is niet uit!

Gij kunt weten, dat reeds sedert 1948 in onze kring de gedachte leeft het georganiseerd overleg uit te bouwen tot een semicorporatief orgaan.

Gij kunt bovendien weten, dat in de laatste 8 jaren de collegae Romme, Stokmaan, Andriessen en van der Zanden zich herhaaldelijk beklaagd hebben over het slechte funktioneren van het georganiseerd overleg en met constructieve voorstellen tot wijziging er van zijn gekomen. Bij de jongstleden debatten heeft collega, van der Zanden gezegd, ik citeers "Ik wil wel verklaren, dat mijn fraktie het slechts funktioneren van het georganiseerd overleg niet alleen betreurt, maar er ook een eind aan gemaakt wil zien."

Collega van der Zanden heeft daarbij een résumé gegeven van de in het georganiseerd overleg bestaande tegenstellingen tussen Regering en personeelsdelegaties en van de gebreken in dit overleg. Hij heeft het grondig gedaan en 5 kolommen der Handelingen zijn er mee gevuld, wie deze uiteenzetting op zich laat inwerken, komt tot de conclusie: zo kan het niet langer. Niet deze Minister

Ik ga het salarisdebat niet over doen, maar ik wijs met klem van de hand het misverstaand, dat dreigt te ontstaan als zou mijn Fractie in mindere mate de redelijke verlangens van het overheidspersoneel hebben voorgestaan dan welke andere partij ook. Dit misverstand spruit voort uit het niet stemmen voor een motie tot heropening van het overleg, welke motie mede door ons ingediend werd.

Waarom besloot de Fractie daartoe ? Wat was het karakter der motie? Deze motie richtte zich tot de Regering als zijnde de grondwettelijk verantwoordelijke drager van het salarisbeleid. Zij had niet het karakter van een motie van afkeuring, hoewel een deel der voorstemmers, de socialisten, en een deel der tegenstemmers, de liberalen, er dit karakter wel aan hebben willen verlenen. Deze motie had louter het karakter van invitatie, wat duidelijk bevestigd is door de uitslag van de hoofdelijke stemming over de begroting. De Minister had de Kabinetscrisis bij aanvaarding der motie ook niet gesteld. De Fractie der KVP. had dus even goed en even veilig vóór de motie kunnen stemmen als de.

Waarom deed, met een tweetal uitzonderingen, de K.V.P. het dan niet ? Wjj deden het niet, omdat de Minister tweeërlei had verklaard, De Minister had vooreerst verklaard de motie niet te zullen uitvoerend de Minister had daarbij verklaard, ik citeers "Als de centrales mij te spreken vragen, ben ik altijd te spreken, maar dan is de zaak anders dan wanneer ik dat gesprek zelf open".

Mijn Fractie nu verkoos op deze laatste uitspraak aan te slaan in de hoop, dat alsnog, zij het achteraf, de Regering enige lering uit het debat in de Kamer zou trekken en althans iets zou doen een hoop, die ik ook nu nog niet geheel en al ijdel acht. En nu moet men mij goed verstaan, ik stem graag iedereen toe, dat ik voor die hoop mijn hand niet in het vuur zal steken, maar zij lijkt mij nog wel een tikkeltje zinvoller toe dan het stemmen voor een motie van invitatie, waar niets meer uit komen kon.

Maar geachte leden van de Partijraad, past U op, niet bij de stemming over deze motie van invitatie lag - sinds s-Ministers afwijzing - nog het hoogtepunt van de debatten. Dit hoogtepunt was komen te liggen bij de stemming over de begroting. Wel, onze houding kent U. En wilt gij thans samengevat in enkele punten de motivering horen, een motivering, die gij reeds bevroeden kunt ?

Met de ervaring van de formatie-1959 achter de rug, met de oppositie-perikelen van I960 en I96I in het geheugen, met 450 mln, salarisverhogingen voor het overheidspersoneel in de zak, met een half miljard aan verhogingen in het sociale vlak van Minister Veldkamp voor de boeg, met de Algemene Kinderbijslag in de Eerste Kamer aan de orde, met het welslagen of falen van de loon- en prijspolitiek op de balans, met eindelijk de kans voor een oplossing van het Nieuw Guinea-vraagstuk in het verschiet, kon en mocht mijn Fractie niet anders haandelen dan zij gehandeld heeft.

is voor deze ontstellende conclusie aansprakelijk, het is zo in de loop van vele, vele jaren gegroeid.

Minister Toxopeus heeft nu aan collega van der Zanden een nota toegezegd over struktuur en werkwijze van het overleg en de in de Kamer gedane suggesties ter verbetering. Mijn indruk is, dat hier grote middelen alleen maar haten kunnen.

Ik geloof, dat de goede verhoudingen tussen overheid en personeel en zelfs het belang der democratie het noodzakelijk doen zijn, dat Fractie en Partij zich beraden op doeltreffende maatregelen ter verheffing van het Instituut van het georganiseerd overleg. Indien het kan snel, maar in ieder geval afdoende. Dit soort zaken moet uit de Kamer verdwijnen!

Geachte leden van de Partijraad,

Ik heb gesproken over het karakter van het huidige Kabinet en ik heb ruim a,andacht gegeven aan de Kamerbehandeling over de positie van het overheidspersoneel. Ik meen dat zulks - ondanks de beperkingen, die ik mij uiteraard in mijn verslag moet opleggen - wel verantwoord was. Ik wil nu ook nog even ingaan op het aspekt van de woningbehoefte in het bouwbeleid.

Wanneer wij de faktoren bezien, die in het maatschappelijk leven thans werkzaam zijn en die er toe kunnen voeren, dat wij de woningnood te boven komen, dan is de meest opvallende faktor de snelle opkomst van de woningbouw in de zgn, vrije sektor. Bezien wij de woningbouw-programma's, dan zien we de aantallen woningen zonder rijkssteun oplopen van 4000 in 1957 naar 15,000 in 1961 en 25,000 in 1962.

Voorwaar een enorme groei, maar de kracht van deze faktor komt eerst goed tot uitdrukking, zodra wij de bouwprogramma's verlaten om na te gaan wat er gebouwd werd en wat er werd aangevraagd. Doen wij dat, dan zien wij in 1961 niet minder dan 43000 woningen in die vrije sector gebouwd, terwijl er rond de 53000 vergunningen zijn afgegeven en op het ogenblik liggen er nog tienduizenden aanvragen op afdoening te wachten. Hier ligt dus een enorme impuls tot woningbouw en - dat moet erkend - een krachtige maatschappelijke

impuls tot overwinning van de woningnood tevens.

Ware het nu zo, dat ons woningbouwvolume - gezien het totaal van onze bouwcapaciteit - het dubbele was van wat wij kunnen presteren, dan konden wij met z'n allen aan de kant gaan staan handenklappen, dat het zo mooi ging. Maar zo is het niet, onze jaarlijkse woningbouwprestatie houdt bij een dikke 90.000 woningen op. De oorzaken daarvan laat ik buiten beschouwing, gij kent ze.

De situatie is dus zo, dat wij, deze krachtige impuls gaarne aanvaardende, moeten wakken opdat hij de rechtvaardige toedeling naar woningbehoefte in de verschillende lagen onze bevolking niet ernstig zal schaden. Het middel daartoe is de beheersing en juiste samenstelling van het jaarlijks woning- bouwprogramma. Met andere woorden het contingent goedkope woningen, in casu de woningwetwoningen, mag slechts worden teruggebracht in zoverre de behoefte aan de goedkope woning dat toelaat, dit uiteraard genomen binnen het kader der totale woningbehoefte.

In deze opvatting, maar dan ook alleen in deze opvatting, kon onze Fractie de Minister vinden en kon collega Andriessen in de Kamer verklaren akkoord te gaan met de grote lijn van 's-ministers woningbouwbeleid. In deze opvatting kon onze Fractie echter de Minister niet vinden naar de praktische uitwerking van het bouwprogram voor I962. Onze Fractie wilde méér goedkope woningwetwoningen en - noodgedrongen - dus minder ongesubsidieerde dure woningen. En gij weet, er kwam een motie uit de bus, die een verschuiving van 5000 woningen van de ongesubsidieerde sector naar de woningwetsector inhield.

Be argumenten, door collega Andriessen naar voren gebracht, waren zeer sterk. Budgettair was er geen probleem. Niet alleen maatschappelijk maar één bestuurlijke organen achtten de bestaande voorraad en geplande uitbreiding van woningen voor de financiële zwakste groepen onvoldoende. De kleine en kleinere gemeenten in het bijzonder raken zwaar achterop met de woningvoorziening voor deze groepen. En de ongesubsidieerde sector moge voor 1961 en 1962 tesamen dan al een plaats in het bouwprogram hebben gekregen van 40,000 woningen, door de vrijheid in I961 betracht, waren dit er in feite 68.000 geworden.

Tegenover deze argumenten plaatste de Minister het argument dat in 1962 toch 72% der te bouwen woningen gesubsidieerd zou wezen, een zeer hoog percentage, zegde de minister. Ongetwijfeld is s-ministers opmerking waar, maar dit percentage van 72 valt drastisch terug als men I961 en 1962 tesamen neemt en zich baseert op wat feitelijk werd en zal worden gebouwd. En daar draait het toch om.

De Minister wees, het zal U bekend wezen, de motie Andriessen af en verklaarde nog vóór de stemming, dat hij ze niet zou uitvoeren. Desondanks is de motie in stemming gekomen en met een overweldigende meerderheid aangenomen. Hij zult gij het, hoop ik, met mij eens zijn, dat moties, die niet worden uitgevoerd, doorgaans een zeer twijfelachtige waarde hebben, althans wanneer de Kamer na de A en B niet wil zeggen of om redenen van meer algemene politieke aard niet mag zeggen.

De vraag kan dus rijzen of ook in dit geval collega Andriessen goed zou hebben gedaan zijn motie in te trekken? Die vraag beantwoord ik ontkennend. En waarom ? Wel, omdat in het betoog van de Minister duidelijk tot uitdrukking kwam de tendens om de vrije sector-impuls als een centraal punt van beleid te maken, anders gezegd aan die impuls een dogmatisch karakter toe te kennen en er het woningbouwbeleid aan ondergeschikt te maken. Onder zulks omstandigheid kreeg deze motie het karakter van een barrière voor de toekomst. Ik geloof ook wel, dat dit alom als zodanig is begrepen.

Ik kom thans toe aan de meest belangrijke positieve manifestaties van het Kabinet in het afgelopen verslagjaar. Ik mag dan beginnen bij de fiscale wetten. Wij zagen een belasting ingevoerd op de minerale oliën met uitzondering van de huisbrandolie. De Vennootschapsbelasting werd verlaagd, maar helaas ook weer deels tijdelijk verhoogd, in verband met de defensielasten. De in- gangsdatum van de verlaging van loon- en inkomsten-belasting werd vastgesteld op 1 juli 1962. Ik vil nog eens wijzen op de sterke sociale inslag van de verlaging der loon- en inkomstenbelasting. Van het half miljard, dat ongeveer de verlaging aan het Rijk in haar geheel zal kosten, zal 2/3e. deel ten goede komen aan mensen met een inkomen van minder dan ƒ 7500,- en een 400.000 contribuabelen zullen vrijkomen van belasting. Het verheugt ons bijzonder, dat het Kabinet-de Quay conform z^in intentie wederom de zwaksten voorop stelt. Waar de
middengroepen er minder goed afkomen en met name minder goed dan bij de belastingverlaging van 1955 verdient het aanbeveling, bij de mogelijke volgende verlaging, de middengroepen in de speciale aandacht te betrekken. Ik wijs voorts op het redres der fiscale cumulatie bij inkomen voor de gehuwde buiten haar gezin werkende vrouw, dat een 40 miljoen beloopt.

Moest mijn voorganger, prof. Romme, in oktober 1960 zorg uitspreken over de praktische ontwikkeling van het Kabinetsbeleid ten aanzien van de spijtoptanten, na de heftige debatten bij behandeling der begroting van Justitie voor 1962, waarbij collega van Doorn zich krachtig deed gelden, valt op dit stuk een - zij het niet geheel bevredigende - kentering vast te stellen. De Financiële-Verhoudingswet Rijk-Gemeenten is tot stand gebracht, waarvaan wij mogen verwachten, dat zij zal bijdragen aan de heropleving der gemeentelijke zelfstandigheid, maar waarvaan wij voorts nog onder verschillende opzichten zullen moeten afwachten hoe zij zal voldoen. Op de hernieuwde toekenning van een eigen belastinggebied aan gemeenten wachten wij nog. Ook de Provincie kreeg haar deel, door de aanneming van de nieuwe Provinciewet, thans bijzonder aktueel in verband met de Statenverkiezingen. Door de wet Ruimtelijke Ordening wordt aan de provincie een belangrijke taak toegevoegd. Maar geachte leden van de Partijraad, laat ik u en mijzelve een dorre opsomming sparren en wat globaler te werk gaan. Laat ik Landbouw en Middenstand nemen. Op het stuk van de landbouw hebben wij dit jaar een na-oorlogs mirakel kunnen begroeten. Voor het eerst is tussen Minister en Landbouwschap overeenstemming bereikt over de garantie- en richtprijzen. Zorgen zijn er in de landbouw uiteraard nog wel. Ik denk aan de Noordelijke bouwstreek en aan het gemengde
drijf, met zijn lage prijzen van varkensvlees, eieren en slachtpluimvee. Onlangs zijn te Brussel in EEG-verband belangrijke besluiten genomen, waarover men in de Kamer enerzijds veel tevredenheid betuigde, anderzijds met spanning de nadere uitwerking tegemoet zag. Een zaak staat bij dit alles vast; wij zullen de concurrentie-kracht van onze Landbouw zo sterk mogelijk moeten maken en daartoe is noodzakelijk een niet aflatende inspanning op het gebied van onderzoek, onderwijs en voorlichting, alsmede een nog krachtiger bevordering van de externe
produktie-omstandigheden.

De Middenstand kreeg eindelijk haar Wet Tijdelijke Regeling van Bedrijfspanden, een wet, die door toedoen van de Kamer aanzienlijk werd verbeterd. Was het aanvankelijke kriterium van schadevergoeding; 3 jaar huur bij onteigening, overleg met de Kamer bracht dit op 8 jaar huur, dan wel 3 jaar exploitatie-opbrengst. Er ligt overigens in het Middenstandsbeleid een opvallende moeilijkheid, die aan de kritiek van onvoldoende vruchtbaarheid voet geeft. In 1954 is er een goede Middenstandsnota, verschenen met een duidelijke diagnostische inslag, maar een tastende terapie. De geneeskunst houdt zich tot op heden voornamelijk bezig met detailhandel. De grossierderij, het ambacht, de klein-in- dustrie, de horeca-bedrijven, het vervoer, aan dat alles komt het middenstands- beleid slechts aarzelend toe. En dat is toch wel te betreuren. Ongetwijfeld moet worden verwacht, dat de huidige hoogconjunctuur vele zieke plekken in het lichaam van de Middenstand bedekt houdt. Ooit zullen die plekken worden uitgebrand, wat we niet behoeven te voorkomen. Maar wat wij wel zouden moeten voorkomen is, dat de middenstand - met zijn naar mijn mening in onze moderne economie niet buitengewoon krachtige economische positie, maar met zijn juist in onze moderne maatschappij zo uiterst waardevolle betekenis van geestelijke reserve en stabilisator - méér zal worden gesaneerd, dan strikt noodzakelijk is. Juist als bij de Middenstand stuiten wij ook bij de kapitale werken van Verkeer en Waterstaat op een onbevredigende situatie, waar we - zo zie ik het - voorlopig nog niet uit zijn. Van een geordende invloed der Volksvertegen- woordiging op grote werken, is amper sprake. Zeker, de Kamer kan zich krachtig inzetten op de kwestie der Lauwerszee, op de IJ-tunnel, en zo is thans de belangstelling voor de Scheveningse haven en het Kreekrakplan groeiende, doch zij spruit meer voort uit maatschappelijke impulsen, wat overigens niet te veroordelen valt, dan uit geconcentreerde aandacht, studie en afgewogen keuze. Hier ligt een bijzonder facet van het algemene vraagstuk van de efficiënte invloed der Volksvertegenwoordiging.

In de sociale sector is het Kabinet-de Quay als het ware in een onstuimige stroomversnelling gekomen. Hoe kan het anders bij twee bewindslieden als thans dit ministerie bezet houden. Nu Minister Veldkamp het roer van zijn Ministerie met hoge deskundigheid ter hand heeft genomen, is de Staatssecretaris Roolvink op het tweede plan komen te verkeren. Ik acht deze verhouding de juiste. Dit neemt niet weg, dat ik graag en ik mag wel zeggen met een hartelijk gevoel aan Staatssecretaris Roolvink mijn respekt en erkentelijkheid betuig voor de grote deskundigheid en toewijding, waarmede hij zijn taak vervuld heeft en nog vervult.

Per 1 januari I962 werden wederom verhoogd, zulks in verband met de gestegen lonen in het bedrijfsleven, de Sociale Voorzieningsuitkeringen, de werkgelegenheidslonen, de voorzieningen voor blinden en zo verder. Voor wat de groepen, d.ie in de knel zitten, betreft, kan niet worden ontkend, dat door dit Kabinet verbeteringen werden tot stand gebracht, groter dan onder welk ander Kabinet ooit het gevalwas. Ik wil hier ook nog eens herinneren aan de 100% verhoging der toeslagen op de renten krachtens de Invaliditeitswet door Roolvink tot stand gebracht. Wanneer ik dit doe, heb ik echter een bijbedoeling. Praktisch in alle vijftiger jaren heb ik gepleit voor een herziening der Invaliditeitsrenten. Indien er één vergeten groep in Nederland is, dan is dit de groep der Invaliden. Wanneer er één bescheiden groep in Nederland is, die nimmer met onredelijke eisen aan de Kamerbel trok, dan is het de groep der Invaliden. Ik zal van de nood in deze groep geen beschrijving geven. Wij herinneren ons allen menig commentaar over de toestand der Invaliden uit de rubriek: "Gij bent toch ook van de Partij ?". Wij herinneren ons allemaal hoe onze zo tragisch overleden collega Jan Peters uit Roosteren voor deze groep wist te pleiten.

Deze invalidenj zij moesten wachten de problemen bij een nieuwe Invaliditeitswet waren groot. Zij moesten wachten, want beter dan een Invaliditeitswet was toch een Arbeidsongeschiktheidswet, oordeelde men later weer.

Zij moesten wachten, want het was opnieuw gebleken, dat een nieuwe Invaliditeitswet sneller tot stand kon worden gebracht dan een Arbeidsongeschiktheidswet. Zij moesten wachten maar laat ik de litanie beëindigen en mijn oprechte dank uitspreken aan Minister Veldkamp, die de knoop wist door te hakken en een Interim-regeling op goede materiële basis in het spoedig vooruitzicht stelde. Ik hoop, dat de heer Minister die spoed wel zal willen betrachten - en ik hoop tevens, dat hij daarna maar ook op korte termijn aan- dacht zal willen schenken aan de zware invaliden, die buiten de Invaliditeitswet vallen. Onze fractie is van oordeel, dat de groep der zware invaliden in haar geheel geholpen dient te worden.

Minister Veldkamp heeft een zeer ambitieus plan van sociale verbeteringen op stapel staan, dat de uitkeringen met ruim een half miljard zal verhogen. U kent het 200 miljoen voor een autonome verhoging der algemene ouderdomspensioenen, 125 miljoen voor de interimregeling voor invalidi- teitsrentetrekkers, 35 miljoen voor de verbetering der Algemene weduwen- en Wezenwet en 145 miljoen meerkosten vanwege de algemene Kinderbijslagwet. Als streiks de balans wordt opgemaakt, zal het Kabinet-de Quay op het stuk der sociale verzekeringen bij geen enkel na-oorlogskabinet achter liggen.

Met wel bijzonder genoegen wil ik in Uw herinnering roepen de aanvaarding door de Tweede Kamer van de Algemene Kinderbijslagwet. Als ik eens een schatting mag maken, zal met deze wet verwezenlijkt zijn 90% van wat wij ons bij de indiening in 1958 van het wetsontwerp onder het Kabinet-Drees daar van hadden voorgesteld en ongeveer 65% van wat wij tenslotte beogen te bereiken. In verhouding tot het oorspronkelijke wetsontwerp verloren wij de kinderbijslagen vanaf het derde kind voor zelfstandigen met een inkomen van méér dan ƒ 14000.- per jaar en wonnen wij de volle kinderbijslagen vanaf het eerste kind voor de lagere inkomensgroepen van zelfstandigen tot 4.000 gulden en vanaf het tweede kind tot 4234 gulden. Met mijn raming van van het oorspronkelijk beoogde ben ik aan de lage kant. Wat wij tenslotte beogen is een kinderbijslag voor zelf standigen, die ongeveer op gelijk plan ligt als die voor loontrekkenden.

Er is, dames en heren van de Partijraad, wel eens betoogd, dat de K.V.P met de P.v.d.A. samengaande, alreeds thans een betere kinderbijslag voor zelf standigen zou hebben veroverd. Dat "al reeds thans" is om te beginnen niet juist. Er zou toch altijd een nieuwe Kabinetsformatie, nieuwe onderhandelingen Kamervoorbereiding aan vooraf hebben moeten gaan. Men zou dus kunnen zeggen, dat wij op de dag van vandaag weer ongeveer halverwege zouden zijn geweest met de voorbereidingen en al wat ik vandaag dan zou hebben mogen voorhouden is de wellicht schone vogel in de lucht. Bovendien zou een nieuwe Kabinetsformatie bepaald niet gemakkelijk zijn geweest. Na al wat ik U heb verteld in de aanvang van mijn verslag, valt als zeker te voorzien, dat de P.v.d.A, met ons het bekende spelletje van Dirken-Dirken-Dons had uitgevoerd, maar dan in de zin van een politieke-program-klopperij, waar wij ons evenmin als in 1959 voor lenen. Maar tot slot, dames en heren van de Partijraad, ik ben er nog helemaal niet zeker van, dat de goedgeefsheid van de Partij van de Arbeid als oppositie, zou zijn gebleven bij opname in de Regeringsverantwoordelijkheid. Men kan wel eens ooit iets te veel ineens vragen, omdat het toch niet ineens te verkrijgen valt. Dames en heren, de Kinderbijslagwet van prof. Romme is in 1941 gestart en er kwam 12,848.000 in het eerste jaar van uitkering uit de bus, wij waren in 1959 toe aan ruim 466 miljoen gulden en in 1963 hopen wij, dank zij de Algemene Kinderbijslagwet, toe te zijn aan ruim 700 miljoen gulden per jaar, wij zijn nog niet waar we naar onze opdracht van sociale

rechtvaardigheid en van eenvoudige wetsconstructie en uitvoering moeten komen, maar wij gaan door. Nu heeft de Nieuwe Rotterdammer op 14 december 1961 al gemeend mij de verzekering te moeten geven "dat de V.V.D. in de toekomst niet verder zal gaan en niet zal schenken wat de K.V.P. wenst".

Ik heb hier een paar kanttekeningen bij. Vooreerst kan zonder meer uit de voorziene premie worden betaald de kinderbijslag vanaf het derde kind ook voor de zelfstandigen met een inkomen boven de 14.000 gulden. Deze maatregel kost dus niets meer dan thans al is voorzien en kost bovendien op zich relatief weinig. Ik weet nog niet zo zeker of de V.V.D, niet vrij spoedig in zal zien, dat het minder juist is volksgroepen met een inkomen boven de 14.000 gulden we te betrekken in de laasten, maar niet in de lusten, zulks te meer niet waa noch premieverhoging, noch premieverlaging bij het al dan niet dier uitkering betrokken zijn. Ik weet ook nog niet zo zeker of de V.V.D. niet vrij spoedig zal inzien, dat een wet met zeer eenvoudige constructie e uitvoering toch wel te prefereren val boven een wet van ingewikkelde constructie en ingewikkelde uitvoering. Een en ander lijkt mij juist wel in de liberale lijn te liggen. Maar goed, de Nieuwe Rotterdamse Courant kan natuurlijk die liberale lijn en wellicht zelfs het liberale realisme in politicis lieter beoordelen als ik en daarom is mijn voornaamste kanttekening bij deze Nieuwe Rotterdamse profetie, dat ik er goede nota van neem.

Geachte leden van de Partijraad, Het Kabinet ,de Quay is, ik heb dat uiteengezet, niet vertrokken onder de best mogelijke omstandigheden wat onze Fractie betreft. Hoe lagen de kaarten binnen het Kabinet zelve? Ook daar vertrok men met een reisbiljet waarvan de bestemming nog deels moest worden ingevuld. Dat heeft ook consequenties gehad en met name hebben we in het eerste jaar het Kabinet ervaren als in menig opzicht van zijn beleid aarzelend en tastend. Deze eerste periode van het Kabinet valt niet onder mijn verslag, maar vrijwel algemeen is het in den lande de kritiek onder dit opzicht - en vaak ook een door ons als gerechtvaardigd erkende kritiek - niet bespaard. Nu moet ik hieraan toevoegen onze Fractie is er steeds in geslaagd het Kabinet-de Quay ondanks kritiek, constructief tegemoet te treden. Dat had, als ik het mag analyseren, vier oorzaken. De eerste oorzaak was het - naar algemene maat gemeten - zegenrijke beleid van het Kabinet-de Quay op het stuk der nationale welvaartsontwikkeling, de loon- en prijspolitiek - wederom met algemene maat gemeten incluis. De tweede oorzaak was de duidelijke intensie, die het Kabinet steeds toonde om het belang van de zwakken in onze samenleving bij voorrang te dienen. De derde oor zaak was de vastberadenheid van dit Kabinet om, desnoods ten koste van impopulariteit, het Nieuw Guinea-vraagstuk op het spoor der oplossing te zetten. Het heeft daarvoor grote risico aanvaard en driemaal herhaald heeft het zich uit tegenslagen losgemaakt - ik denk aan de fase Verenigde Naties, ik denk aan de fase Oe Thant, ik denk aan de fase geheime voorbespreking - om tenslotte de eerste stap naar een vreedzame en rechtvaardige oplossing met succes bekroond te zien. Ik mag nog wel eens even zeggen, hoe blij ik ben met dit succes zowel om derwille van de zaak als vanwege de streep, die hierdoor werd gehaald door de aanklacht der oppositie als zou het beleid star zijn geweest en alle soepelheid hebben gemist. De vierde oorzaak is de minst belangrijke, maar ze speelt dan toch óók mede, de vierde oorzaak is te zoeken in de signatuur van prof. de Quay weliswaar niet geschoold, getraind en gepantserd in de strijd der arena, wat hem dan ook slecht is vergaan - maar wel de katholieke Quay, wiens oprechtheid van bedoelingen en uitingen door mijn gehele Fractie steeds hogelijk is gewaardeerd. Ook deze kwaliteit is in politicis gelukkig nog wat waard. Als ik deze vier oorzaken zo naar voren haal, dan valt de eerstgenoemde het meest op, te weten het succesvolle beleid van het Kabinet- de Quay op het stuk der nationale welvaartsontwikkeling. En daarbij . treedt dan weer naar voren, dat uitgerekend dit punt het meest doordachte punt was, waarmede het Kabinet zijn bewind aanving. En thans, na drie jaren, kan ik er niets anders van zeggen dan dat het Kabinet-de Quay op dit stuk, in de gehele periode van zijn optreden, knap werk heeft geleverd en nog levert.

En met zulk oordeel over het in de hiërarchie van het politieke beleid centraal gelegèn punt weigert men een Kabinet niet gemakkelijk zijn medewerking, laat staman dat er al een alternatief zou wezen, voor het ontbreken waarvan niet wij maar de oppositie aansprakelijk is. Tegen deze centrale sector in het regeringsbeleid loopt op het ogenblik de oppositie in met een frontale aanval. Die aanval is hoogst gevaarlijk naar ik meen om twee redenen. Als éérste reden zie ik de maar steeds aanblijvende en aanwassende hoogconjunctuur, die voortdurend moeilijker te bedwingen wordt. Als tweede reden zie ik de krachtbundeling van P.v.d.A, en N.V.V., die nu officieel tegen de loonpolitiek der Regering in het krijt treden. Het andere woorden, thans nu de grotere moeilijkheden van conjuncturele aard om versterkte verdediging vragen teneinde de veldslag der welvaart te winnen, trekt één partij gebundeld er tussen uit. Wat ook de bedoelingen mogen zijn, ik laat die even buiten beschouwing, het resultaat is altijd natuurlijk een aanzienlijk verhoogd risico in de strijd. En daarom vind ik de beste woorden die Minister Veldkamp bij zijn ook voorts onverwoestbare verdediging van het regeringsbeleid gesproken heeft, de volgende; ik citeer? ”Als het moeilijk is, moet de oplossing gezocht worden in intensiever overleg en niet in verbreking van het overleg.

Ik wil nu eerst enige opmerkingen maken over de algemene economische toestand en daarna terugkomen op het loonbeleid. Ik produceer geen cijfers, voor wie ze hebben wils het gedocumenteerde betoog van Minister Veldkamp en collega Bogaers in de Tweede Kamer van j.l. woensdag biedt een arsenaal en ik heb ze voorts in een mapje netjes geordend bij me. De algemene economische toestand van het moment is die van een volkshuishouding in volle hoogconjunctuur. Produktie, consumptie, benevens werkgelegenheid liggen op een zeer hoog peil. Dit stemt tot dankbaarheid, maar het wekt grote zorgen op voor behoud, waarbij men mag bedenken de les van 1956, toen na de inzinking binnen enkele luttele maanden tijds de tienduizenden werklozen eenvoudig de fabriekspoorten uitrolden.

Nu zie ik met anderen, dank zij het beleid van het Kabinet-de Quay - het is niet meer dan rechtvaardig de eer te geven waar ze ligt - nu zie ik met onderen sterke nuances in de situatie van nu en van 1956 vlak voor de recessie.

De betalingsbalans en dus ook de ontwikkeling van de deviezenpositie is - zij het met een versneld dalende tendenz - gunstiger. De overheidsschuld is in alleszins behoorlijke mate geconsolideerd. Maar ik mag ook wijzen op de gelijkenissen, op de lange levertermijnen van industrie en bouwnijverheid speciaal, op het overschrijden der leveringstermijnen, op het euvel der zwarte lonen, op de nog scherper spanning op de arbeidsmarkt dan in 1956 en vooraal niet te vergeten de druk op het prijsniveau. Het produktiepotentieel blijft wederom achter op de vraag en vanwege de zwarte lonen en het ontbreken van praktisch iedere arbeidsreserve, lijkt het er sterk op, dat thans de bottleneck voor de produktie het arbeidspotentieel is. Het ware bepaald beter geweest, indien de invoering der daagse werkweek wat meer getemporiseerd zou hebben plaats gevonden. En nog beter ware het geweest, indien de omvangrijke invoering er van was afgestemd geweest op de jaren 1963 en 1945 welke jaren de geboortegolf van 1945-46 de arbeidsmarkt zou hebben bereikt. Nu zal zich waarschijnlijk, op niet al te lange duur, het evenwicht weer gaan herstellen en zo zou het wel eens kunnen wezen, dat het Kabinet, dat in 1963 gaat optreden, een herstelde evenwichtssituatie op hoger level zal ontmoeten. Dat zou dan prettig wezen voor de formatie van 1965? maar dit verandert niets aan de moeilijke situatie die behoeft echt door wanorde in de regie en in het gezamenlijke spel niet te verergeren. Terecht heeft collega Bogaers in de Tweede Kamer op de zeer zware verantwoordelijkheid gewezen voor wie hier het spel gaan breken. De tendensen naar het nieuwe hogere evenwicht dienen zich reeds aan. Het zijn de uitbreiding van het arbeiders-potentieel, de naar waarschijnlijkheid grote omvang der arbeidsbesparende investeringen het feit, dat de 5 daagse werkweek als hindernis slechts één keer genomen behoeft te worden. Wij zijn aan dat nieuwe evenwicht echter voorlopig nog even niet

toe. En indien het gezond is te stellen dat het er om gaat de welvaart te behouden en niet in een recessie terug te vallen, dan verdient het aanbeveling de groeidrift en de consumptiedrift in toom te houden. U ziet de rechtvaardiging van de matigingsovereenkomst van Oud Wassenaar hier geplaatst tegen de achtergrond van wat ons allen dierbaar is. Ik kom daar dadelijk op terug, maar ik wil eerst de groeidrift nog even los van de consumptiedrift bezien. Het lijkt mij toe, dat de spanningen in de prijzen sterker zijn dan het indexcijfer voor kosten van levensonderhoud zou kunnen suggereren. Ik heb bewondering voor de ijver en de toewijding van Minister de Pous in zijn prijsbeleid, maar ik vraag me af of men met het groeien der spanningen er alleen met prijsstabilisatie kan komen. Indien de vraag veel en vooral duurzaam blijft afwijken van het aanbod, zal men er - lijkt mij - met de prijsstabilisatie alleen niet komen.

Het loonbeleid van het Kabinet-de Quay gekenmerkt door differentiatie en grotere vrijheid. Waarom wij daarvan voorstander zijn, is u bekend, rechtvaardigheids- billijkheids- en doelmatigheidsargumenten liggen er aan ten grondslag. De differentiatie er van wordt niet ontkend, zij springt mede door haar grote voordelen dermate in het oog, dat de coördinatie in de differentiatie minder de aandacht treit. Toch is er die wel en voorts lijkt zij mij, in meerdere mate als zij in de praktijk tot uitdrukking komt, nodig. Ik geef toe, dat een en ander moeilijk, zelfs zeer moeilijk is, maar ik beveel toch deze coördinatie graag in de aandacht van de nieuwe Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid aan. Over de grotere vrijheid van het huidige loonsysteem wordt vaak smalend gesproken. Nu is het systeem gebonden aan spelregels, die niet eenvoudig te begrijpen zijn, dat erken ik ten volle. Dat naar vereenvoudiging dient te worden gestreefd, onderschrijf ik ook. De Commissie Schouten van de S.E.H, houdt er zich overigens mee bezig. Men zal er echter steeds rekening mee moeten houden, dat vrijheid in relatie tot algemeen loonpeil en coördinatie altijd spelregels zal eisen. Zo eenvoudig als bij de centrale loonpolitiek zal het nimmer kunnen. Deze immers volstond met een oekase op een goede dag door een clubje deskundigen uitgegeven en van algemene gelding zijnde. Op het moment vraagt de algemene economische situatie matiging in de opvoering van het algemene loonpeil. Ik heb U de achterliggende redenen daarvan geschetst. Ik wil nu ook de voor loontrekkenden onmiddellijk voorliggende reden geven. Het meest treffend geformuleerd trof ik die aan in de rede van Staatssecretaris Roolvink op 9 december 1961 op het Jeugdcongres van de A.R. te Utrecht gehouden. Roolvink zeide 'De loonstijgingen moeten zo zijn, dat niet anderen de dupe worden van prijsstijgingen, want die anderen zijn altijd de economisch jl zwakkeren’. Als ik hier nog het risico van snel invallende werkloosheid aan mag toevoegen, dan ben ik er. Wel in Oud-Wassenaar wist men een matigingsformule te bedenken en over de interpretatie van die formule ontstond meningsverschil eerst voor wat betreft het C.S.W.V. daarna voor wat betreft het N.V.Y. De Regering zag zich genoodzaakt met een algemene aanwijzing ingevolge het BBA-1945 regelend in te grijpen. Het C.S.W.V. - de aanstoker legde zich daarbij neer, het NVV, aanvankelijk aan het CSWV weerstand biedend, maar tenslotte volgend, hield vol en zo staan we voor de wanordelijkheid en de onzekerheid van alle na, der af te sluiten collectieve arbeidscontracten.

Natuurlijk zegt het N.V.Y. haar opvatting van de matigingsclausule van Oud Wassenaar de juiste te vinden. Naar mijn smaak is de visie-heer Roemers, in de jongstleden Kamerdebatten, door de Minister, door de Staatssecretaris en door drs. Bogaers op overtuigende wijze weerlegd. Er valt over te twisten wie in de Kamerdebatten meer verslagen is geworden, de loondeskundige Suurhoff met zijn scharminkel van een loonkonijn, danwel de loondeskundige Roemers met zijn koning zonder kleren, bedoeld is zonder welvaart. Ik wil wel

zeggen, dat "beide nederlagen zo volkomen zijn, dat ik ze deels betreur, en ik betreur ze deels, omdat ze telkens de nederlaag was van het volkomen onredelijke, dat de PvdA voorstond en betoogde. Het is voor mij en voor ons volk niet prettig te moeten verzuchten: PvdA en HVV waartoe zijt gij gekomen? Het is te dramatisch om prettig te wezen. Ik ga mij in de clausules en hun interpretatie niet begeven. Voor mij is de zaak afgedaan, vanaf het moment, dat de interpellatie-Roemers instede van matiging in 1962, in de loonsverhoging al deels meeneemt wat in 1965 nog aan stijgende arbeidsproduktiviteit verworven moet worden. Dames en heren van de Partijraad, De verkiezingen voor de Provinciale Staten staan voor de deur. De uitslag er van zien wij met spanning tegemoet. Het valt niet te ontkennen, dat onze Partij en Fractie moeilijke dagen hebben beleefd en zwaar beproefd zijn geworden door het heengaan van de in leiding zo ervaren en gezagvolle mr

Romme, maar wij gaan door. In de Tweede Kamerfractie leven weer op de aanvankelijke divergenties in levendige betogen de uiteindelijke synthesis, waarin onze katholieke partij enig is en enig behoort te zijn. Met recht kan ik de Fractie de eer geven, da,t zij leiding aanvaarden wil. Dit is geen verdienste van mij, dat is een verdienste van haar, maar voor haar verdienste kom ik dan ook op. Het politieke beleid in dit afgelopen jaar had zijn ups en downs. Ik noem maar als "up" de Algemene Kinderbijslagwet en de looninterpretatie-Roemers, ik noem maar het half-miljard-plan van Veldkamp en de aanvang der geheime besprekingen met Indonesië.

Ik noem ook, maar dan als "downs" het salarisbeleid overheidspersoneel en de woningbouwdebatten.

Voor alles echter in voor en tegenspoed staat ons allen voor oog het grote ideaal van onze Katholieke Volkspartij, naar de volle maat van ons getal, naar de volle maat van ons kunnen en naar de volle maat van ons hart, door onze staatkundige arbeid bij te dragen, aan de leefgemeenschap van alle burgers van ons vaderland, die iets gelijkt aan wat wij in de Christus zien.

Voor zulk beleid, dames en heren van de Partijraad, vraag ik U namens mijn Fractie, vertrouwen, steun en gebed.